

Falsk flora af Bjørn Petersen

Et provokeret og nok også provokerende essay, hvor jeg med vilje sætter nogle spørgsmål, svar og for-forståelser på spidsen, hvor de typisk ses lidt tydeligere og afslører flere af deres lidt diskretere sider.

Jeg tør godt stå inde for de skarpe formuleringer, men garanterer ikke at jeg vil forsvare dem for enhver pris. Forhåbentlig kan jeg blive klogere og måske få nuanceret nogle af pointerne. Jeg ser trods alt kun feltbiologi-kulturen fra en lidt yderlig position, så der er med stor sandsynlighed forhold og komplikationer, jeg ikke kender til endnu.

Jeg gør lidt grin med nogle formuleringer i en artikel af Henrik Tranberg. Jeg gør det trygt i den forståelse at han vist rigtig godt kan goutere tornede sproglomster med lidt vid og bid.

Jeg forstår selv essayet som et forsøg på en semiotisk analyse af planternes liv i landskabet (semiotik kaldes "læren om tegnenes liv i samfundet").

Er floraforfalskning værre end historieforfalskning?

Svaret er "ja", hvis man er botanisk purist og "nej, tværtimod" hvis man besat af historie. For de fleste er spørgsmålet vel enten ligegyldigt, eller også vil svaret afhænge af, hvad det helt konkret er, der forfalskes hvordan og hvorfor.

Men hvorfor overhovedet spørge?

Fordi striden om det (u-)acceptable i at hjælpe arter med at sprede sig, kan få en interessant og måske nyttig drejning ved at blive hevet ud af et snævert botanik- eller feltbiologi-fagligt perspektiv. Et humanistisk perspektiv er relevant, da det jo drejer sig om hvorvidt vi *som mennesker*, og dermed *med kulturelle bagtanker* bør flytte arter, der ikke kan selv.

Hvor begynder det ægte?

Pelsdyrs og fugles (og menneskers) utilsigtede spredning af klæbende eller krogede frø regnes ikke som forfalskning, men *naturlig* (omend man kan ærgre sig over at der er flest generalister ("skod-arter"), der spredes på disse måder).

Skovskaders, myrers og andre dyrs på en måde mere eller mindre tilsigtede, men nok ikke *bevidst* hensigtsbestemte spredning (og især tydeligt for myrernes vedkommende formering og dyrkning) af spiselig biologi regnes heller ikke som forfalskning, omend man kan beundre og undres over at især myrer helt *naturligt* har udviklet noget der måske næsten kan kaldes *kultur*.

Menneskers *utilsigtede* (og mer eller mindre ubevidste) spredning forstås som regel hverken som forfalskning eller som helt naturlig. "Indslæbt" er den tekniske betegnelse (der sjovt nok, ligesom en del andre biologiske ord og begreber er med til at underforstå Danmark som et biologisk afgrænset rum, på rent humant formelle kriterier: Hvad vi ubevidst slæber rundt mellem landsdelene kan sagtens kaldes "naturligt hjemmehørende", men så snart det slæbes over en nationsgrænse, er det *indslæbt*, dvs ikke *helt* naturligt, omend måske sekundært "*naturaliseret*". Er det meget længe siden, kan man sjældent med sikkerhed afgøre om det er mennesker eller dyr, der uafvidende har slæbt noget med ind over en grænse, der dengang måske ikke fandtes; måske løb et helt andet sted. Og da bekymrer man sig -fra et feltbotanisk standpunkt- sjældent om, hvad måde arten er blevet hjemmehørende på.

Hvor går grænsen?

Stadig et eller andet sted i grænselandet mellem forfalskning og ægte finder vi en række arter, der nok er introduceret bevidst med vilje, blot ikke med en feltbiologisk hensigt, men typisk som led i en produktion.

Feltbiologisk set er der et kontinuum af acceptabilitets-grader fra det klart kunstige til det næsten ægte. Rapsplanter (ikke mindst GMO-), der har forvildet sig fra

dyrkning ligger et sted i den kedelige ende; **bulmeurt** er et enkelt eksempel fra den gode. Indimellem har vi arter som fx ramsløg, esparsette og pyrenæisk storkenæb.

Endnu længere ude mod det *uforfalskede* kan man tænke på arter som bøg, der måske nok er nået til Danmark uden bevidst menneskelig hensigt (dog ikke de i dag almindelige provenienser), men som dog uden tvivl kan takke menneskeligt brug af landet deres store udbredelse og i mange egne totale dominans, både pga oldensvin, vedpræferencer og generelt højt husdyrtryk i datidens skove. Og andre arter, der nok kan siges på ingen måde at være favoriseret af direkte menneskelige hensigter, men hvis fordeling i landskabet osv selvfølgelig er stærkt påvirket af, hvad vi har gjort ved de potentielle levesteder. Lige fra ukrudt og skadedyr, der trives trods forsøg på at hæmme, og til sjældenheder, der mistrives trods forsøg på at fremme.

Og et kontinuum af arter, vi har det relativt mere indifferent med, men som kun har begrænset mulighed for at reagere indifferent overfor vore aktiviteter; del af deres økologi, som vi jo de facto er.

Ligeledes har der efter sidste istid *principielt altid* været en (mere eller mindre erkend-bar og analyserbar) grad af human konditionering indblandet i de forhold, der har betinget arternes ankomst til de egne, der idag findes indenfor Danmarks grænser. Hvadenten vi tænker på (mere eller mindre ubevidst) direkte transport af materiale med gener, eller på forskellige former for påvirkning af de geografier og spredningsvektorer, der er med til at afgøre spredningsmuligheder og indbyrdes –hastigheder. Osv. Meget komplekst, og ikke til at analysere i detaljer, men rent principielt taler *intet* for at humane aktiviteter i landskabet *ikke* har været integrerede dele af planternes økologiske rum de sidste ca 10.000 år.

Et eksempel: Hassel i natur og kultur

Måske er en art som hassel hverken "spontan" eller *indslået*, men forsætligt *indsået*. Hvis de arkæo-teoretikere har ret, som hævder at hasselens meget hurtige indvandring og nærmest eksplosive udbredelse i det tidlige post-glaciale landskab, der siden blev til Danmark, kan tilskrives tidlige jægeres bevidste spredning af den under sommerlige jagtexpeditioner sydfra. Det må have været vældig praktisk at der nær høst-bopladserne voksede godt med næringsrige, velmagende, holdbare, velemballerede nødder på buske, der ikke krævede pasning og pleje, men tværtimod stortrivedes i den lysåbne letskyggede køligt tempererede fyrre-hasselskov. Endda kunne arten måske bidrage til at øge (jagt-kultur-)landskabets bæreevne for løv- og nøddeædende vildt? (Hassel-løv er blandt de mere næringsrige og velmagende løvfoder-emner).

I øvrigt kunne hassel hurtigt producere rigtig udmærket gavntræ til redskaber, husgeråd og simple konstruktioner. Man får nemt den tanke at de var godt dumme, hvis de IKKE tog nogle poser hassel med og såede ud på egnede foretrukne steder.

Man ved det ikke, men man ved fra fund af gruber med store mængder forkullede nødder, at de godt gad samle og spise hasselnødder, og at de havde en madkultur med at riste / opvarme dem – og at det en gang imellem gik galt. Om formålet var at udvikle en lækker ristet smag, eller det måske var en form for konservering, ved vi ikke. Men vi ved at rent biologisk set var stenalderjægerne lige så intelligente som os, og arbejdede langt mere intensivt end os med teknologi og viden til at producere livsforholdene af vildnisets elementer. Og at det lykkedes dem at opretholde en levende kultur, som på længere sigt bl a har efterladt store (nu oversvømmede) konstruktioner som bl a fiskegårde, hvor store antal kyndigt stævningsdyrkede hasselkæppe indgik.

Jeg ved det ikke, men har svært ved at tro andet - end at der var mange menneskelige fingre med i spillet om denne palæolitiske *invasive arts* urimelige succes. For så hurtigt plejer egern og den slags da ikke.... og da slet ikke vindspredning, som fx nemt kan flytte elmefrø afsted. Når jeg møder hassel i skoven stimuleres min fantasi og naturinteresse mere af at spekulere på hvordan den og mennesket har omgået i 10.000 år, end af at konkludere med kendermine at forekomsten nok er spontan.

Hasselens kulturhistorie går jo langt videre op i tiden. Så når jeg møder den, er det som regel ikke så meget stenalder, jeg først tænker på. Men tit på, hvorfor den enkelte præcise forekomst forekommer netop hvor den gør. Og hvordan den har udviklet sig dér. Om jeg kan læse noget af dens historie ud af bevoksningens form, størrelse, relation til terræn og omgivelser osv. Dér er håbet jo at forekomsten IKKE er spontan, men så tydeligt kulturel, at den har høj fortælleverdi. I noget tilgroet krat meget nær den tidligere skovridergård Boserupgård ved Roskilde var det fx meget tydeligt at der stod en gammel "nøddegang" (ikke at forveksle med nødudgang), som nu ved gårdens etablering som naturcenter er gjort synlig igen gennem rydning af det kulturhistorisk irrelevante spontane krat, der slørede den.

En nøddegang er en slags havearkitektur, vistnok fra engang i 1800-tallet. 2 parallelle rækker hassel danner en løvtunnel / spadserestie, hvor fx de unge kunne gå og sværme uset af nyfigne blikke. Ingen grundtvigiansk præstegårdshave med respekt for sig selv kunne undvære en nøddegang. Og man kunne jo altså også høste mange nødder. Endda har den tætte skygge givet en god vegetations-fattig bund, hvor det er relativt nemt at rive og samle de nedfaldne nødder). Og ved lejlighedsvis stævning lidt komfurbrænde og gavntræ i små dimensioner....

Sådan kunne man blive ved og ved og ved om hassel som mere eller mindre vildtvoksende kulturplante; til tider mere vild, til andre tider og steder mere tæmmet. Men altid fascinerende, skønt ikke udfra et sjældenheds-kriterium (medmindre man måske kan udskille et eller andet om bestemte sjældne underarter eller genotyper med særlig lang eller særlig lokal tilknytning. Det kunne være sjovt, hvis nogen en dag dykker ned i dét).

Hvor starter det falske?

Når hensigten med en introduktion decideret ligger i en feltbiologisk interesse for at skabe en lokal flora, der ikke af sig selv ville være der, mærker man som biolog hensigten og bliver forstemt. Postmoderne "seed-bombers" spreder med vilje -men uden ret megen biologisk dannelse eller viden- frø af mere eller mindre vilde arter (ofte semidomesticerede) på tilfældige steder. For at være mere "vild med vilje" og øge biodiversiteten. De finder ikke noget forstemmende ved dé hensigter, for deres subkultur er en helt anden end den feltbiologiske.

Urbant ruralistiske seed-bombers og vild-nisser vil typisk arbejde med især spiselige halvtamme og tamme arter eller underarter. Og som regel indenfor hvad man som artsnørd vil rynke på næsen ad som "skod-arter", altså generalistiske konkurrence-strateger, der i forvejen er rigeligt af (for) mange steder. Det betyder til gengæld at frøbomber sjældent vil skabe den *klassiske* floraforfalskning, hvor en botaniker finder en sjældenhed et mere eller mindre uventet sted, men skuffet må konstatere at den er anbragt med (ond?) vilje af menneskehånd.

Det ekstreme tilfælde er når en kyndig og anerkendt botaniker -fuldt integreret i den feltbotaniske kultur- med vilje planter eller sår en sjældenhed, for så selv at høste æren for at have fundet den. Da er navnet forFALSKning fuldt berettiget.

Herfra er der mange mellemformer, og især indenfor zoologien er mange af dem nogenlunde alment accepterede. Hvor på falsk-ægte-skalaen spredning af en (dyre-)art ligger kommer ikke an på dens eventuelle skadelighed, men især på nogle andre parametre. Blandt andet knyttet til *hensigt* og *tid*.

Mårhunden føles som lidt mere indfødsberettiget end minken. Ikke fordi den gør mindre skade, men fordi dens ankomst i højere grad er selvbestaltet. Kunne nogen bevise at den var kommet hele vejen ad egen kraft, ville den måske ikke engang være invasiv men et nok nyt og ikke helt velkomment, men dog ægte indslag i den *uoprindelige* danske fauna.

Storkene Ida og Emil i Hvedstrup nær Gundsømagle foragtes af rigtige ornitologer fordi de 1: er produkter af et skånsk storkeavlsprojekt, der netop havde til formål at skabe en ny sydiskandinavisk storkebestand, 2: har tabt trækinstinktet og overvintrer, 3: kun overlever og yngler i kraft af fodring (med daggamle kyllinger). De af deres unger der overlever, prøver faktisk at trække bort. Hvis det lykkes nogle af dem at vende hjem og selv yngle, vil foreningen storkene.dk fejre det som en stor succes, men jeg tror at den ægte ornitologiske foragt vil klæbe til dem i hvor mange slægtled, mon?

Falsk rewilding?

Hvis udsætning af "nøglearter" som fx græssende dyr eller opdæmmende bævere resulterer i en rigere flora og fauna af undertrykte eller spontant ankommende arter, er det for de fleste biologers skyld helt i orden, men *selve* bisonerne, ulvene, elefanterne eller hvad de rewildende dyr end hedder, vil i mange bio-puristers øjne være lidt suspekter. Fordi det er så tydeligt at de er flyttet med human teknologi og udfra en klar hensigt om at biomanipulere. Den natur, der udfolder sig uden at være et direkte udtryk for menneskelig hensigt, er mere ægte end den, der nemmere kan tydes som hensigtsbestemt. Det ligger simpelthen i naturbegrebets grundbetydning. Og det ligger også i en kulturel blindhed / fortrængning i de fagbiologiske subkulturer.

Måske er de ichtyologiske, mammologiske og herpetologiske subkulturer svagere, fleksiblere eller mere dynamiske end de botaniske og ornitologiske. Måske er det noget andet, der gør at der synes at have udviklet sig større accept af flytning af fisk, pattedyr og padder, end af planter og fugle. (Fiskeudsætning har vist altid været ret bredt accepteret, og krebs, når bare de er hjemmehørende). Hvad mener I danske fagbotanikere om det? Hvilke andre grunde er der? Noget med forskelle i livsformerne i de forskellige taxa?

Et spøjst apropos er at den dendrologiske subkultur ikke bekymrer sig om forfalskning, selvom vedplanterne da så vist hører til botanikken. Det har ikke med logik at gøre, men historiske tilfældigheder? Eller fordi de langlivede vedplanters oprindelse på et givet sted generelt er nemmere at spore, og faren for at blive narret derfor mindre?

Hvornår startede antropocæn?

Antropocæn er den fiffige og meget relevante betegnelse for den geologiske tidsalder, hvor menneskeartens aktiviteter påvirker biosfæren og jordens overflade markant nok til at retfærdiggøre et epokenavn. Jeg hørte for nylig at atombombningerne i Japan 1945 betegner starten på antropocæn, men biologisk set er dét lidt virkelighedsfjernt - eller "et ret arbitrært valg", kan man kalde det med et fint udtryk. A-bomben fik måske stor betydning for menneskets *billede af sin egen rolle* i forhold til sig selv og kloden - men den ændrede ikke så meget på, hvordan vi rent faktisk påvirker kloden og biosfæren.

Agerbruget er et mere relevant pejlemærke. Store dele af landjorden i dag viser ihvertfald overvældende mange effekter af det. Tag bare udbredelsen og hyppigheden af de færre end 10 mest dyrkede kornsorter. Hvor hyppige og bestandsdannende ville de have været uden bøndernes indsats? Og hvor hyppige ville terrasserede bjerge og flade (kultur-)sletter have været?

Ser man på landjordens megafauna (dvs store dyr ca fra 100 kg og opefter) -og dermed mere indirekte også flora, funga og afledte dele af faunaen- starter antropocæn langt tidligere. Mennesket var omtrent lige fra det begyndte at sprede sig fra Afrika særdeles effektivt til at udrydde elefanter og andet storvildt

overalt hvor det kom frem. Det har naturligvis haft stor effekt på økosystemerne, også floristisk. Én blandt sikkert mange urtids-jagtmetoder var at sætte ild til landskabet. Det må også have skabt mærkbare ændringer, ihvertfald på egns-skala.

Eller man kan med andre kriterier gå længere frem i tiden, og fx sætte industrialiseringen som start - med dens omdannelse af palæozoiske kulstoflagre til energi, der i en helt anden størrelsesorden end troen kan flytte bjerge og forbinde landmasser og på andre måder ændre overflademorfologi. Og med den bivirkning at nu også menneskelige aktiviteter er direkte agent i de klimaændringer, der i geologisk tidsperspektiv ikke er sjældne, men lejlighedsvis.

For mig at se er og bliver det på en måde i grunden ret arbitrært, hvilket af mange mulige startpunkter, man beslutter sig for. Jeg er tiltalt af den ide at eftersom vi jo selv er mennesker, er det mest / eneste logiske at antropocæn starter spædt samtidig med at vi opstår som art - og udvikler sig gradvist i takt med at vore kulturer griber mere og mere om sig; ind i vores omverden. Og vi selv gradvist bliver mere opmærksomme på det.

Hvor starter og slutter naturen?

Natur er ikke en selvstændig entitet, der eksisterer uafhængigt af kultur og omvendt, selvom *begreberne* kultur og natur "kunstigt" sætter skarpt skel, for at vi bedre konceptuelt kan identificere og analysere vekselvirkninger i de miljøer, vi lever i og med. Det er jo det, der er begrebers fornemste opgave: At frem-abstrahere det essentielle udaf alt det mangfoldige og "rodede".

Opmærksomme på at naturen er blevet så tiltagende antropoficeret at begreber som "ren natur" og "uberørt" eller "oprindelig" er mere og mere åbenlyst fiktive, bliver vi mennesker på forskellige tidspunkter og med forskellige grader af modvilje eller det modsatte. Både individuelt og (sub-)kulturelt. Dét har en del at gøre med spørgsmålet om **floraforfalskning og historieforfalskning**. Ideen om naturfredning er kun ca 100 år gammel, og i mange hoveder og subkulturer slet ikke slået igennem. I mange menneskers ahistoriske begrebsverdener befinder kulturens og naturens elementer sig stadig i et ubrudt kontinuum.

Jo nødigere vi accepterer dén totale sammensmeltning af klodens kultur og natur, vi langsomt men sikkert tilnærmer os (vel mange årtusinder frem gennem tiden, og vel uden at sammensmeltningen nogensinde bliver totalt total), desto vigtigere føles det for os at en forekomst opleves som spontan - ubesmittet af menneskelige hensigter. I subkulturer med stor afstandtagen er det i højere grad en kollektiv selvfølgelighed at antropogene forekomster "klinger falsk". I subkulturer uden så stærkt fokus på uberørtheds-idealiser forekommer det meget naturligt / naturligvist at også florasammensætninger bærer spor af det menneskeliv som vi lever, og som klodens planter samlever med; i et lige så definitivt samliv som med enhver anden art.

Hvor kommer glæden fra?

Vi feltbotanisk interesserede er temmeligt enige om at glæden ved at finde en sjælden art er meget større hvis vi VED (eller tror) at den er kommet ved egen (eller umælende = hensigtsløse) dyrs hjælp og ikke ved bevidst menneskeligt indgreb.

Men ikke altid. Glæden ved "levende fortidsminder" på *rette sted* er også stor – læs fx Tino Hjorth Bjerregaards URT-artikel om reliktpanter ved Hammershus*). Min egen særlige glæde over **Knold-fladbælgene** på Bjergmarken ved Sct. Hans Hospital er særligt dyb fordi Kirsten Madsen har fortalt mig at de har overlevet på stedet siden 1700-tallet, hvor de blev dyrket, og beskrevet i Bursers flora. **)

Så spurgte Anna Bodil (da vi vendte emnet på den ekskursion i Bidstrupskovene, hvor hun opfordrede mig til at skrive om spørgsmålet): "Men hvad så, hvis det var mig, der for én måned siden havde plantet dem?"

Så ville jeg om 200 år glæde mig stort over at vide at den er plantet dér af den navnkundige botaniker Anna Bodil Hald, som ved 2000-årsskiftet fik så stor betydning for naturvenlig drift af danske kulturlandskaber gennem sit virke i

[DBF](#), [DN](#), [NatLan](#) og [Nordisk KulturlandskabsForbund](#).

Hvor kom tjørnen fra?

Jeg er her næppe om 200 år, men pointen er at *tid* betyder meget for forfalskninger ægthed. En bevoksning af tjørn er banal, men tjørnebeplantningerne på glaciset af Vestvolden ved København var meget interessante (indtil den biologisk historieforfalskende "retablering" af voldterrænet fjernede dem), fordi de endnu tydeligt kunne ses at være præcis dém, der plantedes som en slags levende pigtråd efter Oberstløjtnant Sommerfeldts nøjagtige instrukser i 1890'erne. [\(Læs evt mere om Vestvoldens tjørne her\)](#)

De forskellige hybrider mellem ægte hjemmehørende dansk tjørn og tysk importeret engriflet tjørn syd for Taarbæk kirke plantedes over massegrave med kolera-døde fra epidemien i 1853. Hybriderne i sig selv er for de færreste danskere nær så spændende som kulturhistorien bag dem.

Dét gælder også pesttjørnen "Simons tjørn" i Svogerslev. Den er fredet, men ser ud af vældig lidt. Den var nemlig blevet noget affældig, og ved en fejl fældede nogle vejfolk den. Stor opstandelse, og istedetfor at plante en ny og "bedre", har man sat fodhegn om de sølle rodskud, at ikke plæneklipperen skal tage dem. Simons tjørns særlige værdi består netop i at den *ikke* er spontan, men plantet *med vilje* for *længe* siden.

OK, tjørn (og hassel) er en anden kategori end fx ulvefod, fruesko, ensian. Planter der som art er almindelige og almindeligt brugt af mennesker kan aldrig give dén særlige finder glæde som sjældenheder, der lever deres liv uden anden direkte kontakt med mennesker end rent uproduktiv æstetisk eller botanisk. Et fællestræk ved de 2 slags glædeskilder er deres sjældenhed. De almindelige arter bliver sjældne som *individer* gennem en kendt *historie*. De sjældne *arter* er sjældne fordi deres krav til levested eller spredningsmulighed sjældent opfyldes til fulde. Dobbelt sjældne er de sjældne individer eller bestande, der både tilhører en sjælden art og desuden får en identitet, de gør dem forholdsvis unikke. Flueblomsterne i Allindellille Fredsskov er ikke hvilke flueblomster som helst, ligesom Himmelev-biblomsterne ej heller er. Eller knold-fladbælgene på Sct. Hans eller **vår-brunroden** ved Roskilde Domkirke.

Hvordan skelner man floraforurening fra floraforfalskning?

"Floraforfalskning forveksles ofte med floraforurening, hvor fremmede arter, der oftest er uforsætligt indslæbt til Danmark, spontant går til angreb på den hjemmehørende vegetation." skriver Henrik Tranberg i den fynske del af Årets Fund i URT 2014:1 (s 12, nederst th)

Der fremgår ikke en egentlig definition af floraforFALSkning i klartekst i artiklen, men nævnes nogle eksempler, nogle mulige konsekvenser og nogle ønsker (af relativt puristisk karakter). Og en sådan nærmest lidt teknisk betegnelse: *"faciliteret spredning"*. Får den *faciliterede spredning* lov til at florere, kan enhver *"forfalske efter forgodtbefindende"*.

Man kan nok tolke det som at for HT er 'forfalskning' nogenlunde = 'faciliteret spredning i naturen' (hvad folk gør i deres haver vedrører ham ikke). Faciliteret skal nok forstås cirka som "at gøre det med bevidst vilje". Sådan skelnes der i hvert fald i dette citat fra en kommentar i Fugle og natur:

"hvis Svovlgul Anemone er plantet af fx en viking i jernalderen er der dog tale om floraforfalskning - hvorimod der er tale om floraforurening, hvis Svovlgul Anemone har spredt sig fra en haveaffaldsbunke, der er blevet kolporteret skovbunden i moderne tid af en langlandsk haveejer"

(Henrik Tranberg i [en kommentar i Fugle og Natur 28/3 '14](#))

Jeg sætter skellet et lidt andet sted, idet jeg fokuserer på at begrebet 'falskneri' handler om bevidst at *ville føre nogen bag lyset*. At med vilje udgive noget for noget, det ikke er. Hvis den sagesløse viking i jernalderen skal kendes skyldig i floraforfalskning, skal hun / han tilskrives nogle kulturelle kontekster, jeg ikke tror, hun havde.

- 1: en ide om en "ægte" natur, adskilt fra en kulturpåvirket.
- 2: nogenlunde fixerede begreber om plantesamfund og især plantegeografi.
- 3: et botaniker-fællesskab, det ville give mening at bedrage.

De konsekvenser, HT fremhæver i sin URT-tekst, er da også netop nogle, der overvejende kun kan anfægte den botaniske offentlighed i Danmark: *Aflivning af en videnskab og overflødiggørelse af URT, Fugle og Natur, Naturdata, Rødlisten etc.*

Fandtes de nævnte forudsætninger ikke i vikingens bevidsthed, ville der ikke være noget falsk ved plantningen; det ville måske svare til hvad nutidsmennesker gør i deres haver eller skovejere i deres produktionsskov. Derfor kan det måske godt resultere i noget "rod", set i forhold til en hypotetisk ideel-situation uden mennesker som aktør i plantegeografien (som jo oplagt er en fiktion). Men dog et kulturhistorisk ægte / autentisk rod.

Forfalskning forudsætter helt strengt taget en ægthed, der kan laves narrestreger med, og nogle interessenter, der kan narres. Ekstra strengt forudsætter det næsten også at man gør det for selv at opnå en eller anden *uberettiget* fordel, men ordet kan vel godt bruges metonymisk om noget knap så bedragerisk.

Alligevel: Skulle vikingens introduktion af den svovlgule anemone virkelig tælle som regulær forfalskning, måtte man forudsætte at der var fx:

- *en biologisk offentlighed*, der ville lade sig imponere af noget, vi idag kan kalde en rig natur eller høj biodiversitet (men det er vel mere sandsynligt at en natur, som hendes jernalderkultur ville imponeres af, snarere måtte være én, der kunne levere mange omsættelige produktionsværdier, såsom foder, tømmer, agerjord osv.)

- *et HNV-index*, hun kunne score på,

- *et fredningsinstrument*, hun kunne spille (falsk) på,

- eller *en naturplejemyndighed*, hun kunne få til at omprioritere sine midler.

Jeg har ikke rigtig fantasi til at forestille mig andre *forfalsknings*-motiver. Jeg tænker at hun kan have haft en elementær æstetisk glæde ved de svovlgule eller en praktisk brug for dem, fx som (virkelig???) medicin eller magi. Men det er der ikke noget forfalskning ved; det svarer nærmest til at rensdyrjægere udsår lidt hassel til eget og andres brug eller bønder spreder leguminøse frø på magre jorde eller hesteejere luger vårbrandbæger fra deres høeng.

Eller at vejmyndigheder i en god mening udsår de rædsomme lupinfrø i vejkanterne.

I min terminologi er disse begivenheder altså ikke forfalskninger, men måske floraforureninger?

Hvornår var floraen ren?

En uforurenet, *ren* flora er (endnu) ikke blevet angrebet af fremmede arter. Den har altså en *oprindelig*? sammensætning.

Det er lidt svært. De fremmede arter, der i sin tid angreb **rypelyngen** i Danmark, og faktisk tilsidst fik bugt med den, hvornår holdt de op med at være fremmede? Og var de uforsætligt '*indslæbt*' eller *naturligt* indvandret? Og de hasselnødder, der gik til angreb på den tids tundralignende (eller hvad det nu var) flora, (og som, hvis jeg tror rigtigt, blev slæbt forsætligt ind i poser af tidlige jægere).

Har de i mellemtiden skiftet status fra fremmede til oprindelige? Ligesom jeg selv næsten tror, jeg har – selvom jeg egentlig godt ved at min oldefar var tysker fra Harzen, der forsætligt slæbte sig selv her til Sjælland for at slippe for at gå til angreb på nogle andre som invasiv preussisk værnepligtig. Gad egentlig vidst, hvad der ganske uforsætligt hang ved hans sko, tøj, grej og tarmsystem? Hvad det end var, har det så på en eller anden måde en anden karakter eller status end hvad der ligeså uforsætligt er fulgt med fugles og pattedyrs fødder, pels og tarmsystem? Er de nyindvandrede jyske ulves epiflora mindre uren end min oldefars?

Javist, det er stillet på spidsen. Som hele dette essay. Til daglig ved jeg jo godt, hvad vi mener. Men ved vi det godt i lidt dybere forstand?

Mit yndlingseksempel på en *invasiv art* er **bøgen**. Selvfølgelig lidt i spøg, men på den anden side: Havde vi selv levet i den tid (og i et passende langsomt tempo), kunne vi selv have set hvordan den gik til angreb på den *oprindelige*? mere lysåbne blandskov og fuldkommen ændrede de økologiske og floristiske forhold. Er det forkert? Det er en fjollet tanke i vor tids perspektiv at vort nationaltræ skulle være invasivt, men måler man den op mod den officielle definition, er det ikke helt skævt. Måske var dens naturlige marchhastighed lidt for rask til at man kan tilskrive human transport nogen særlig rolle (og så er det jo *pr definition* ikke invasivt). Eller måske betød humane produktionsformer i skov- og landbrug i mellem- og nordeuropa netop at marchhastigheden *naturligt*? blev så høj? Omvendt for rødgranens march ned gennem skandinavien.

Hvordan faciliterer man?

At facilitere fx møder og samarbejdsprocesser foregår på mange planer. Lige fra at skaffe lokaler og udsende invitationer til at styre ordet og stille stimulerende opgaver og provokerende spørgsmål.

At facilitere spredning af fremmede mere eller mindre angrebslystne arter foregår også på mange planer. Nogle anses (af botanikere) for helt acceptable; andre som uetiske.

Det på en måde mest grundlæggende, nemlig at sikre egnede kårfaktorer, anses normalt for helt i orden (*af biologer*. Derimod hører man ikke helt sjældent folk med ringe biologisk dannelse kritisere naturpleje, både som begreb og som praksis. Det er en interessant historie i sig selv). Der er vel grænser, men det normale har vide rammer indenfor målrettet biotoppleje, både når det gælder planter, insekter, fugle, pattedyr, fisk og og svampe var jeg ved at skrive, men i praksis er netop det nok desværre lidt forsømt. Nok ikke af ond vilje eller afvigende normer, men måske tildels fordi det på en måde er knap så oplagt, hvad der faktisk er optimalt for hin enkelte art; måske fordi den mykologiske kultur er lidt anderledes. Men der er da ved at komme lidt mere mykofokus på det.

Det anses normalt ikke for suspekt eller ufint at fx foranstalte høslæt eller græsning eller afbrænding på arealer uden økonomisk eller praktisk værdi, og demed jo altså med mindst ligeså entydigt naturforændrende *forsæt* som hvis der var tale om udsåning eller -plantning. Omfattende (skrivebordsforfattede) plejeplaner med detaljerede forskrifter om mærkelige detaljer udfærdiges; undertiden med naturstridige tidsrammer - og lidt paradoksalt forstås det som et ganske naturligt tilbehør til ægte uforfalsket natur. Man sparer bræmmer for at sikre foder til ønskede sommerfuglelarver og diskuterer indforstået fx hvilke metoder der bedst kan fjerne en formentlig spontant indvandret problem-art som ørnebregne. Ud fra en imponerende detailviden som er skabt gennem forsøg og tolkning, bl a på baggrund af den til formålet yderst velegnede abstraktion "ren natur", beregner man spidsfindige effekter og afprøver dem i felten med større eller mindre held.

Ud fra ville mange se det som meget besynderligt, men for os selv er det ganske naturligt.

At sikre egnede spredningsmuligheder anses derimod for lidt mere suspekt. At *bevare* mulige kildebevoksninger i nærheden er selvfølgelig kun godt. At skabe såkaldte *korridorer* og *trædesten* ved at bekæmpe blokerende vegetation af arter, der ikke rangerer højt, er også fortjenstfuldt. At pleje selve de intenderede voksesteder ved at reducere eller fjerne mindre attraktive arter er også bare helt på sin plads. Og der udfoldes store anstrengelser for det, og skældes kraftigt ud på ansvarlige, der forsømmer det.

Men når det kommer til direkte at overføre frø, rhizomer, yngleknopper eller hele planter er vi klart i farezonen. Der er dels risiko for rent økologisk set at ødelægge noget, vi ikke havde forudset. At arten, vi forsætligt introducerer, viser sig at være uren / fremmed / aggressiv / invasiv. Eller at der u-tilsigtet følger uønskede arter med som blinde passagerer.

Og så den mere bio-etiske risiko for at skabe en økologisk og floristisk set forbedring, der imidlertid bare er *falsk* i den forstand at den ikke er opstået ved egen transport. Jeg skriver med vilje ikke ”ved egen hjælp”, for som det fremgår forstår jeg biotoppleje og bevaring af nabo-bestande som i høj grad aktiv hjælp. Og sådanne former for hjælp er helt accepterede. Det er kun *forsætlig* transport af *genetisk materiale*, der er *tabuiseret*.

Hvem er (u)skyldig?

Jo svagere forsæt og jo upræciseret udvalg af genetisk materiale, desto mindre tabu. Og jo kortere transportafstand, samt jo større sandsynlighed for at arten *kunne have* vokset spontant på mål-biotopen, desto mindre tabu. De sidste 2 giver *biologisk* mening i den forstand at de bidrager til at forebygge tab af lokal genetisk variation indenfor den større samlede bestand. De første 2 giver snarere *etisk* mening, da de snarere handler om personens *skyld*(følelse?) end om resultatet af handlingerne.

Det kan måske lige gå an at fx gå rundt (på strømpesokker?) i en kildebevoksning af en sjælden art, og så gå den næste tur i en målbiotop i nærheden, hvor arten kunne / burde vokse. Man ved godt, hvad man håber, men man har ikke helt direkte brudt noget tabu, for det er jo *næsten* ubevidst (uforsætligt), og når det ikke er en aggressiv skod-art, er det vel heller ikke floraforurening. Men puristisk betragtet afspejler det naturligvis at det botanisk optimistiske individ virkelig er ”*nået så langt (ud), at det ønsker at kvæle tilfældighedernes spil i naturen under sit tilsyneladende altomfattende overherredømme?*”, som HT skriver i URT 1, 2014. For helt *tilfældigt* er det jo ikke, når man godt ved besked. Hvis det var en (forsætligt udsat) økologisk nøgleart, fx en elg, der havde besørget transporten, havde det lidt mere tilfældighedspræg, men jo stadig ikke helt.

Hvor er nålen?

At lægge en bunke (leslået) hø fra den ene eng til tørre på den anden kan måske også lige gå an. Da er samvittighedens knappenål sværere at finde i den naturlige tilfældigheds høstak, end hvis man direkte høster og sår de nøjagtige frø. Og så minder det mere om traditionel bondsk spredning, for det er vel ingen hemmelighed at ældre tiders bønder meget bevidst / forsætligt søgte at forbedre enghøet på de alt andet end tilfældige høenge, bl a ved at sprede ønskede arter fra de bedre til de potentielle? De behøvede blot ikke skamme sig over det, for deres perspektiv var ikke den botanisk videnskabelige interesse, men en blanding af produktionsinteresser og hverdagsæstetisk blomsterglæde.

Som den store kulturbiolog Kelvin Ekeland skriver i ”Mångfaldens utmarker”: ”*Man röjde, brände och manipulerade vattentillgången. Man förde in nya arter genom att beså röjningar och brännor med uppsop från höladan där hemma.*”

Dét er rigtig interessant for mig, og bør også være det for Anna Bodil, for vi udgør det danske indslag i

[Nordisk KulturlandskabsForbunds bestyrelse.](#)

NORDISKA FÖRBUNDET
FÖR KULTURLANDSKAP

Hvad er det?

Nordisk KulturlandskabsForbund (<http://kulturlandskab.org/>) er et tværnordisk fagligt netværk startet 1987 og stadig aktivt. De andre nordiske lande har langt større veneration for *kulturlandskabet* end vi danskere. Måske fordi det har større fare for at blive væk i de store vildtvoksende skove og utilgængelige fjelde. Ikke som i Danmark, hvor naturværdierne opsluges af gylleudspredningsarealer.

Vi er fælles om at interessere os stærkt for at landskaberne med deres spor og arter og strukturer og biotæ og mindelser og muligheder er produkter af årtusindernes samvirkende naturhistorie og kulturhistorie.

Menneskenes liv bæres oppe og holdes nede af naturlige vilkår, og de andre arters liv bæres oppe og holdes nede af kultivering. Alt indskrives sine spor og overskrives andre igen og igen i landskabet. Intet er isoleret; alt vekselvirker, og kulturlandskabsforbundet interesserer sig for alle landskabets fortællinger. Hvad enten vi bryder os om det eller ej, viser natur og kultur sig HVER GANG, vi undersøger detaljerne at være uløseligt sammenvævet – kausalitet på *alle* leder og kanter; i *alle* retninger; over *alle* grænser.

Og vi *bryder* os faktisk om det. Det er fascinerende - og vigtigt for vores orienteringsevne som nordboere at forstå sammenhængene.

På den baggrund kan man jo ikke opretholde traditionelle ideer om ren natur som ren og adskilt fra kulturpåvirkning. Ikke i Danmark og ikke i resten af Norden.

Samerne er fuldt bevidste om at deres land er formet gennem lige så lang tids subtil kultivering som deres kultur er formet af den natur, den lever af. Vi ser det måske som vildmark, men de har levet for længe og tæt i det til at fare vild i en illusion om natur dér og kultur hér.

Vi byboere har levet længe nok befriet nok

for naturens direkte undertrykkelse til at kunne abstrahere den ud i armslængde og begræde det forfald, vores dybt naturlige grådighed påfører den (og samerne er ikke uskyldige i destruktiv grådighed). Det er så sørgeligt - men det er en illusion at der skulle være et svælg eller skel mellem den og os.

Hvad må man?

Istedet må man finde sig tilrette i en fornuftig og rationel pragmatik.

Negativt har vort ”*tilsyneladende altomfattende herredømme*” gjort det urimelig svært for de nu spændende, i tidligere biotæ mere banale arter at genetablere sig på små fragmenter af fx tidligere velhævede produktionsenheder såsom enge og tørvemoser. Det er primært vore -oftest vegetationsgeografisk indifferente- aktiviteter, der har gjort arterne sjældne, voksestederne adskilte og spredningsmulighederne træge.

Dét kan man anse for +/- *naturligt* eller *uskyldigt* fordi det er gjort uden forsæt om at forfalske noget som helst. Eller man kan se os som skyldige i overgreb på naturen. Uanset hvad, så kan det være et rimeligt synspunkt at med den byrde af *objektiv skyld*, som det hedder med en juridisk term, så skylder vi -som medmennesker til dem, der har ødelagt mulighederne, men mere biologisk oplyste end dem- naturen at afbøde nogle af de værste virkninger.

Eller positivt udtrykt skylder vi det til os selv som naturelskere, der ikke vil gå glip af mere end nødvendigt. Selvom en liberalistisk økonom vil anse det for *vildt unaturligt* at investere i noget, der ikke giver økonomisk afkast til en selv.

Det er vel disse 2 motiver, der generelt motiverer naturpleje.

Hvor rent skal det være?

Men der er mange gradsforskelle i flere dimensioner. Derfor kan vi diskutere det så meget, og hver især måske have ret ud fra eget standpunkt.

Fundamentalistisk set er der i feltbiologien (ideelt) en ren / uberørt natur, der fungerer og er indrettet helt somom der ingen mennesker fandtes, eller somom vore handlinger i den verden, vi deler med vegetationen, kunne bortabstraheres. Ligesom der i fysikken er ideelle kræfter og virkninger, hvor gnidningsmodstande og andre beregnings-forstyrrende faktorer bortabstraheres. Denne pure natur findes intetsteds i virkeligheden, men lever stærkt som forestilling og ideal. Vage og uklare forestillinger i fx turistpropaganda; skarpere og mere detail-artikulerede i biologiske teorier. De vage og uklare forestillinger kan få naturfremmede lægfolk til at se med mistro på naturforvaltning *generelt*. De skarpere biologiske teorier og erfaringer giver værdifuld analytisk viden om mekanismer og metoder, man kan bruge i naturforvaltning, men kun svage og inkonklusive signaler til holistisk syntese om naturen som helhed, og til etisk vurdering af, hvilke handlinger, der er acceptable i forvaltningen.

De etiske vurderinger handler meget om, hvad man *vil* med naturen. I sidste analyse tror jeg, det er rent subjektivt om man som menneske oplever at natur har værdi i sig selv, og om en art fx har *ret* til at eksistere. Det oplever jeg selv, og agiterer gerne for det, men egentlig er der ikke noget i naturen selv, der bekræfter det. Der er jo langt langt flere uddøde arter end levende, og de fleste er uddøde helt naturligt. Naturen har ikke tillagt dem større værdi end at rene tilfældigheder frit kunne udrydde dem. Min *etiske* holdning udspringer af *æstetisk* glæde, ikke af rationel analyse. Det er ganske udmærket, men ikke grundlag for en evig universel sandhed. Det er og bliver subjektivt, selvom vi heldigvis stadig er mange, der *intersubjektivt* deler den.

Rent antropocentrisk set har natur udelukkende værdi for os som mennesker, og er kun til for at vi kan bruge, misbruge, opbruge eller omorganisere den som det passer os. Har vi lyst til at "dyrke" storke, engryler, urokser, mammutter eller endnu mere uddøde arter; ex eller in situ, står det os frit for. Hvad enten midlerne omfatter avanceret laboratorietechnik eller avancerede naturplejeteknikker med stærk styring af nøglearter, naboarealer, kårfaktorer, jordbehandling, pesticider og vandhusholdning mm. Det gælder *naturligvis* også hvis det er planter eller sågar hele plantesamfund, vi vil dyrke eller lave om på.

Eller udrydde. Moskitoer, sommerfugle, elefanter, dronter, skvalderkål, kæmpebjørneklo, bøg, hassel (.... men ikke jøder, buskmænd, aboriginer eller svenskere. De er alle antropiske. Der er derfor man tyr til at kalde dem undermennesker, umennesker eller dyriske, når man alligevel vil).

En puristisk position er vel den, den botaniske subkultur oftest står i. Hvor man erkender at den pure rene natur ikke eksisterer som andet end anvendelig abstraktion, men (bl a af tradition) holder så meget af den at man lukker for flest muligt af de logiske konsekvenser, erkendelsen må kaste af sig. Man søger og fejrer elementer og processer, der bærer mindst muligt umiddelbart synligt / erkendeligt præg af kulturel påvirkning. Ja, (ikke alle, men i princippet de fleste) naturoplevelsers værdi gradueres efter hvor skjult eller fraværende den menneskelige faktor er - eller overfladisk ser ud til at være, for det sete afhænger jo af øjnene, der ser - eller rettere af tolkningen og for-forståelsen.

Positionen er semiotisk interessant, ikke bare fordi den er fremherskende i mange fag- og amatørbiologiske subkulturer, men også fordi den er usædvanligt rig på indbyggede selvmodsigelser og paradokser, især hvis man analyserer landskabet og biotoperne mm lidt grundigere og fordomsfrie. Den er også naturpolitisk interessant fordi den er med til at vanskeliggøre rationelle beslutninger.

Klassiske eksempler er fx de tidlige status quo-fredninger, hvor de værdier man ønskede at bevare gik til, fordi de kulturelle driftsformer, som havde skabt og opretholdt dem, blev forbudt. Løvenge og lyngheder er oplagte eksempler. Idag har man lært af disse erfaringer, men har stadig lidt (emotionelt?) svært ved at have dem helt inde under huden. På en måde ville man nok ønske at sådanne hævdbetingede naturtyper kunne hævde sig selv uden menneskehjælp, hvad de absolut ikke kan, som de specifikke kulturlandskaber, de de facto er.

Nogle fortalere for rewilding går fx så langt i agitationen som til at hævde at høenge kun er en slags dårlig erstatning for naturlige (præ-humane) lysninger. Hvor et mere holistisk (og realistisk) synspunkt er at de er en kulturhistorisk og naturhistorisk værdifuld naturtype med dé, bevares begrænsede, også genotypiske tilpasninger, der er sket gennem måske 3-4.000 års hævd, og med lokalhistoriske og rekreative mm værdier, der er anderledes end hvad de (også særdeles værdifulde og interessante) naturtyper kan byde på, som vilde megaherbivorer kan skabe, hvis vi som en postmoderne driftsform rewilder større områder. Hvordan præhumane skovlysninger end har set ud, så ville de af mange grunde være en selvmodsigende anakronisme i denne senkapitalistiske fase af antropocæn. Det er (lidt for?) nærliggende at læse en slags meta-nostalgisk længsel efter en paradisisk før-syndefalds-tilstand ind i den ildhu, hvormed det præhumane fastholdes som målestok og ideal.

Mere nutidige eksempler på at puristisk grundindstilling hæmmer god naturforvaltning ses -efter hvad jeg tror- i nogle af de besynderligheder, som landbrugsstøtteregler og implementeringen af dem rummer. Det er for komplekst til at jeg vil hyperkomplicere teksten her mere end allerede med detaljer. Men generelt mener jeg at mange af de oplagt uhensigtsmæssige bestemmelser ville være nemmere at undgå, hvis tænkningen bag dem ikke hang så krampagtigt fast i en puristisk matrice, hvor forskellige grundbegreber adskilles skarpt end virkeligheden tillader. Især *natur* og *kultur*.

Synspunktet kan også applikeres på nogle af kulturstyrelsens tåkrummende prioriteringer.

I det øvrige Norden er purismen mere nuanceret / rummelig, mærker man tydeligt. Måske tildels fordi det dér

er tydeligere, hvor hurtigt og effektivt friset natur kan udslette lysåbne naturtyper, og måske tildels fordi der dér igennem længere tid er bevaret langt flere afsides småbrug med gammeldags drift og bevarede arbejds traditioner, der på helt anden måde end industrialiseret landbrug opretholder vidunderlige landskaber med sandt misundelsesværdig biodiversitet.

Der kan man virkelig se mange pragtfulde og tydelige eksempler på, at længe kontinueret hævde har reddet store og sjældne naturværdier fra at blive kvalt i "*tilfældighedernes spil i naturen*".

Men det har også med kulturforskelle at gøre. Den sammenlignet med Danmark langt større folkelige og også politiske interesse for naturværdier; den lange videnskabelige tradition for at medforstå hævde / kultur i biogeografien, og den generelt større kærlighed til minderne om "gammellivet", der ikke kun kommer til udtryk i (over-)levende traditioner for majstænger, bygdegårde, hjemstavns museer, bunader, dialekter, traditionsmusik osv, men også i *naturesyn* og *biologisk forskning*. Man er mindre fremmedgjort overfor naturen, og dermed mindre berøringsangst for at indforstå mennesket i den.

Omvendt udtrykt har danske naturelskere i højere grad end de andre nordiske oplevet, hvor ødelæggende overdreven kultivering kan være, og er naturligvis mere skræmt, og vender i højere grad ryggen til tegn på menneskelig aktivitet, som det hele tiden så tydeligt er så forfærdelig svært at undgå stærkt negative eksempler på i flere og flere landskabstyper.

Et urent mellemstandpunkt, som jeg vil fremføre, og som jeg faktisk synes lader sig forsvare, selvom heller ikke dét er en universel sandhed er cirka dette:

Vi lever i antropocæn. Vi har individuelt og kollektivt en egen indboende værdi. Det har resten af biosfæren også. Også inden vi tilfældigvis udvikledes havde den det. Menneskeheden har *både* en egen værdi, og er *også* en del af den samlede biosfæres egen værdi. Vi kan godt udskille alt det andet som fremmed fra os selv - men kun som en abstraktion: "*natur*". Konkret *omfatter* naturen i hele menneskets tidsalder uadskilleligt hele den sfære af menneskelig aktivitet, vi bruger abstraktionen "*kultur*" til at begrebsliggøre. I starten var kultur en beskeden og lokal agent; med tiden er den blevet mere og mere påtrængende og mere og mere skadelig for mange af klodens arter (men bestemt ikke for alle, tænk fx på byggen og ølgæren; hvor udbredte var de blevet uden vor drukkultur?). Ligesom de første iltproducerende organismer blev mere og mere skadelige for næsten alle andre indtil den gamle global-biota forsvandt til fordel for en ny.

Rent principielt har vore byer og infrastrukturer ikke anderledes status end myrernes tuer og veje, og vor kunst og videnskab svarer *principielt* til måske orkideernes dufte og svampenes kemiske eksperimenter?

Hvad vil vi?

Da vi botanik-interesserede lever lige nu i 2015, og lige her i Danmark, og overvejende er fra ca 50 år gamle og mere eller mindre skolede i klassisk botanik, så har vi nogle forholdsvis vel-definerbare præferencer for hvordan vore landskaber helst skal se ud, og hvad de helst skal rumme af biotoper, og hvad vi gerne vil kunne finde i de enkelte naturtyper. Og vi græder jo med god grund over at det går den vej, gyllesprederne skraber.

Vi vil ha natur der minder om dén, vi husker fra barndommen og fra billeder, bøger og film af lidt ældre dato; hvor der var endnu mere af det smukke og nu sjældne. "Oprindelig" vil ofte i praksis blive forstået som ca 1940. Måske 1840, men meget sjældent ca 10.000 f.k. Da vi er botanisk dannede, ser vi også gerne flere af de arter, der altid har været sjældne og nok altid vil være det. Men helst kun *spontant* ankomne (såvidt vi kan se og skønne).

Vi har lidt svært ved at kapere når folk med en anden subkultur priser skønheden ved udstrakte knaldgule rapsmarker, perfekt slåede og ukrudtsfri plæner eller våduften af gylle. Men det er der faktisk folk, der holder meget af. Vi ved bedre, og det skal vi have lov til. Og vi kan være stolte af det. Vi har lov til at fremme vore sande naturværdier uden skyldfølelse, ligesom andre desværre har lov til at fremme deres hæsle landskabsidealer med RoundUp, dybdepløjning, GMO-majs og dominerende belysning (- men de burde nu skamme sig....)

Vor sans for *autenticitet* er dén, der er på spil i spørgsmålet om forfalskning / ægthed, men det er også den, vi snyder, eller bruger forkert eller misforstår, når vi *præfererer på puristisk* vis. For fx er den *autentiske* Guldblomme (*Arnica montana*) i vor tids Jylland ikke helt den samme som da den i sin tid (hvornår mon?) enten indvandrede, indslæbtes eller indførtes. Vor Guldblomme er dén, der har mikrotilpasset sig slåning, fåregræsning, afbrænding, sankning, dyrkning og tørveskrælning gennem mange generationer. Eller man kan gå mere detaljeret frem og forsøge at udrede en bestemt bestands konkrete historie. Svært, men spændende,

hvis det kan lade sig gøre. Flere dimensioner end den purt botaniske.

Og den mest autentiske bøgeskov er måske dén, der er forbedret med dræning, musebekæmpelse, kalkning, karpaterbøg, harvning, opstamning og hvad ved jeg? Eller skal man fx gøre det mere detaljeret og præcist og snakke om autentisk *lokal proveniens* af bøg og / eller autentisk naturpræget eller urørt bøgeskov? Som i praksis altid har en driftshistorie, der både konkret og også teoretisk hører med til dens autenticitet. At se bort fra kulturpåvirkning og kulturhistorie og effekterne af naboarealer og hvad en blomsterelskende viking plantede i jernalderen eller en sommerhusejer kasserede i nyere tid er altsammen idealiseringer, der desavouerer den historisk konkrete autenticitet, selvom vi emotionelt og måske intuitivt føler det omvendt.

Så hvad må man rent konkret?

Det ved I jo egentlig allerede, men faktisk er grænserne lidt under flytning eller opblødning. Danske herpetologer laver i dag manipulationer, de ville ha forsværet for 10-20 år siden. Svenske botanikere lægger i dag officielle biodiversitetsplaner om udsåning af sjældne, udryddelsestruede arter. Og svenske bønder har længe fået ”ersättning” for at dyrke markukrudt i afgrøder. I kender sikkert til mange eksempler, jeg ikke har hørt om. Grænserne flytter sig, og det er også nødvendigt.

- * Man må meget gerne lave meget omfattende og målrettet biotop-pleje med retningslinjer fra ”Brandmandens lov”.
- * Man må gerne forbedre sprednings”korridorer”s kvalitet gennem omfattende og målrettet pleje.
- * Man må gerne udsætte ikke-humane spredningsvektorer eller fremme deres levevilkår.
- * Man må gerne som nødløsning lave erstatningsbiotoper og i et vist omfang aktivt flytte arter fra de nedlæggelige til de blivende.
- * Man må gerne gå tur på strømpesokker og lignende, men KUN mellem relativt nært beliggende biotoper.
- * Det samme gælder placering af høbunker o.l.
- * Møder man en buket af en ikke allerede repræsenteret art henkastet på et egnet voksested, må man gerne i sit stille sind håbe at det bærer frugt. Men hverken selv have ansvaret for det, eller opfordre andre til det – og ej heller fortie sit kendskab til oprindelsen af den nye bestand, hvis det viser sig at introduktionen lykkes.
- * Alt dette gælder naturligvis kun i relation til arter, der hører naturligt hjemme på den type voksested / plantesamfund, der er målet.
- * Og det er tvivlsomt / på grænsen om man må, hvis man ikke kan svare klart ”ja” på spørgsmålet: Har arten vokset der før (indenfor mands? minde?)?
- * For vedplanter gælder andre og langt lempeligere regler.

Er der mere man må?

Det er der nok. Men her foretrækker jeg at overlade initiativretten til at nævne og meget gerne diskutere andre eksempler til forhåbentlige ærede læsere - også abonnenter af DBFs medlemsblad URT, som essayet oprindeligt blev skrevet til – indtil det blev for langt og vidtløftigt. Der kommer formentlig en meget kortere artikel af mig om emnet. Jeg håber at nogle måske respektløse formuleringer i ovenstående kan stimulere til en livlig og oplysende debat.

Bjørn Petersen

*) Pleje af reliktplanter på Hammershus. Tino Hjorth Bjerregaard i: Urt 38, nr. 2 (2014) s 41-45

**) Se også URT 1988:2 s 41

